

Gemensam utbildningsplan för teckenspråksutbildning för vissa föräldrar (TUFF)

Inledning

TUFF ska bland annat syfta till att föräldrar till barn, som för sin kommunikation är beroende av teckenspråk, utvecklar sådana färdigheter i svenskt teckenspråk att de kan använda teckenspråk i kontakt med sina barn och därmed främja barnens utveckling.

Denna gemensamma utbildningsplan gäller för alla utbildningsanordnare som bedriver TUFF. Planen utgår ifrån Skolverkets föreskrifter om ramkursplan för teckenspråksutbildning för vissa föräldrar, SKOLFS 2012:56, som beslutades den 11 juni 2012. Utbildningsplanen har sin utgångspunkt i de förmågor i ramkursplanen som TUFF ska ge föräldrarna förutsättningar att utveckla.

Syftet med en gemensam utbildningsplan är att utbildningsanordnarna ska kunna;

- Erbjuder en likvärdig utbildning
- Tydliggöra föräldrarnas kunskapsutveckling både för lärare och föräldrar
- Möjliggöra för föräldrarna att kunna byta utbildningsanordnare genom att samma nivåbegrepp (bas, fortsättning och fördjupning) används.

Bakgrund

Framtagandet av utbildningsplanen har varit en process där teckenspråkslärare och utbildningsansvariga från utbildningsanordnarna samt Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) varit delaktiga. Vid ett flertal tillfällen har arbetsgruppen, bestående av representanter för teckenspråkslärare och för SPSM, träffats och arbetat fram förslag som senare gått ut på remiss till övriga lärare och ansvariga. Den gemensamma utbildningsplanen gäller från och med den 1 januari 2014.

Ramkursplan för teckenspråksutbildning för vissa föräldrar (TUFF)

Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Genom språket utvecklar människor sin identitet, uttrycker känslor och tankar och förstår hur andra känner och tänker. Kunskaper i flera språk ger större möjligheter att ingå i skilda sociala och kulturella sammanhang. Kunskaper i svenskt teckenspråk ökar möjligheten att kunna verka bland döva, dövblinda och andra teckenspråkiga.

Teckenspråksutbildningen för vissa föräldrar – TUFF får erbjudas föräldrar till barn som är beroende av teckenspråk för sin dagliga kommunikation.

Ämnets syfte

TUFF ska syfta till att föräldrar till barn som för sin kommunikation är beroende av teckenspråk utvecklar sådana färdigheter i svenskt teckenspråk att de kan använda teckenspråk i kontakt med sina barn och därmed främja barnens utveckling. Undervisningen ska också utveckla föräldrarnas tilltro till sin förmåga att använda språket i olika sammanhang samt stimulera deras nyfikenhet på språket och intresse för att teckna och tillgodogöra sig svenskt teckenspråk.

Föräldrarna ska ges möjlighet att genom språkanvändning i funktionella och meningsfulla sammanhang, utveckla en allsidig kommunikativ förmåga. Detta innefattar dels reception, som innebär att förstå svenskt teckenspråk både i möten med människor och i teckenspråkiga texter, dels produktion och interaktion, som innebär att formulera sig och samspela med andra samt att anpassa sitt språk till olika sammanhang. I den kommunikativa förmågan ingår även språklig säkerhet och att kunna använda olika strategier för att stödja kommunikationen och lösa problem när språkkunskaperna inte räcker till.

Föräldrarna ska ges möjlighet att utveckla kunskaper om livsvillkor, samhällsfrågor och kulturella företeelser för döva, dövblinda och andra teckenspråkiga. Undervisningen ska bidra till att föräldrarna utvecklar kunskaper om svenskt teckenspråk, dess normer och uppbyggnad samt hur språkbruk varierar beroende på sociala sammanhang och medier. Undervisningen ska även bidra till att föräldrarna utvecklar kunskaper i att söka, välja och tillägna sig innehållet i svenskt teckenspråk från olika källor. Den ska också leda till att föräldrarna utvecklar kunskaper om olika hjälpmedel för lärande, förståelse, skapande och kommunikation.

Teckenspråksutbildning för vissa föräldrar – TUFF ska ge föräldrarna förutsättningar att utveckla följande:

1. Förmåga att tillgodogöra sig svenskt teckenspråk och olika slags teckenspråkiga texter.
2. Förmåga att formulera sig och kommunicera på svenskt teckenspråk.
3. Förmåga att urskilja språkliga strukturer och följa språkliga normer i svenskt teckenspråk.
4. Förmåga att använda språkliga strategier för att förstå och göra sig förstådd på svenskt teckenspråk.
5. Förmåga att anpassa språket efter olika sammanhang.
6. Förmåga att reflektera över dövas, dövblindas och andra teckenspråkigas livsvillkor.

Centralt innehåll	Teckenspråksutbildning för vissa föräldrar
Kommunikationens innehåll	<ul style="list-style-type: none"> • Ämnesområden som är välbekanta för föräldrarna; intressen, vardagliga situationer, personer och platser; åsikter och känslor. • Hur teckenspråket och de visuella villkoren i olika sammanhang styr kommunikationen. • Dövas, dövblindas och andra teckenspråkigas livsvillkor.
Reception – avläsa	<ul style="list-style-type: none"> • Tydligt teckenspråk och teckenspråkiga texter som är instruerande och beskrivande, med bildstöd och från olika medier. • Dialoger och samtal. • Berättelser på svenskt teckenspråk, även i dramatiserad form. • Information på svenskt teckenspråk, till exempel vägbeskrivningar. • Strategier för att uppfatta betydelsebärande delar i teckenspråket och dra slutsatser om innehållet, till exempel med hjälp av förförståelse. • Olika sätt att orientera sig i teckenspråkiga texter på internet och i andra medier. • Grundläggande principer för hur svenskt teckenspråk är uppbyggt.
Produktion och interaktion – teckna, samtala	<ul style="list-style-type: none"> • Presentationer, instruktioner, informationer, berättelser och beskrivningar på teckenspråk. • Strategier för att lösa språkliga utmaningar i samtal, till exempel omformuleringar. • Hur ord bokstaveras och hur handalfabetet används i svenskt teckenspråk. • Samtal med fokus på innehåll. Olika former för att ge och ta ordet, ge och ta emot återkoppling på vad som sagts, samt för att påkalla och behålla uppmärksamhet.

1. Förmåga att tillgodogöra sig svenskt teckenspråk och olika slags teckenspråkiga texter.

Bas	Fortsättning	Fördjupning
<p>Förslag:</p> <p>Avläsa enkla namn, färger, mat, siffror, enkel lokalisation.</p> <p>Tillgodogöra sig de vanligaste *genuina tecknen, såsom [PAFF] sticka iväg, [HYFF] om utifall att.</p> <p>Tillgogögöra sig ägoverb, såsom HA och HA-INTE och hjälpverb, såsom HAR-GJORT och HAR-INTE-GJORT.</p> <p>Tillgogögöra sig vardagliga fraser, såsom hur man hälsar och tackar, vad man vill ha till mat.</p> <p>Känslouttryck, såsom varför man är ledsen, glad m.m.</p> <p>Tillgodogöra sig enkel text, såsom sagor, instruktioner.</p> <p>Enkel text och enkla fraser som anpassas till intresseområden och praktiska göromål som lämpar sig för barnets ålder.</p> <p>Känna till hur man orienterar sig i teckenspråkiga texter på internet och i andra medier, såsom DVD, pektdator, mobiler m.m.</p>	<p>Förslag:</p> <p>Avläsa namn, adresser, siffervarianter, lokalisation.</p> <p>Tillgodogöra sig flera genuina tecken, såsom [BÅ] konsekvensen av [U] chansa och hjälpverb såsom [U] har inte.</p> <p>Tillgodogöra sig vardagliga fraser som finns utanför hemmet, såsom fritidsaktiviteter, affär och samhällstjänster.</p> <p>Tillgodogöra sig texter, såsom sagor, information, beskrivningar, presentationer, texter med **polysyntetiska tecken.</p> <p>Tillgodogöra sig teckenspråkiga texter på internet och i andra medier, såsom DVD, pektdator, mobiler m.m.</p>	<p>Förslag:</p> <p>Tillgodogöra sig de flesta genuina tecken.</p> <p>Tillgodogöra sig olika typer av texter, såsom sagor, beskrivningar, information, presentationer, texter med -polysyntetiska tecken, instruktioner och Nyhetstecken.</p> <p>Tillgodogöra sig olika typer av teckenspråkiga texter på internet och i andra medier, såsom DVD, pektdator, mobiler m.m.</p>

* Tecken utan svenskpåverkad munrörelse.

**Produktiva tecken eller avbildande verb är också en annan vanlig benämning på polysyntetiska tecken, används främst inom kognitiv lingvistik.

2. Förmåga att formulera sig och kommunicera på svenskt teckenspråk.

Bas	Fortsättning	Fördjupning
<p>Förslag:</p> <p>Kunna bokstavera namn. Kunna vardagliga tecken, såsom färger, mat, siffror, känslor. Kunna formulera enkla vardagliga fraser.</p> <p>Kunna föra ett *enkelt vardagsnära samtal. En viss kunskap om turtagningsregler som att påkalla samt behålla uppmärksamhet. Kunna ge och ta emot feedback.</p> <p>Kunna berätta/återberätta delar av en enkel text, såsom sagor och instruktioner.</p>	<p>Förslag:</p> <p>Kunna bokstavera namn och adresser med visst flyt. Kunna formulera vardagliga fraser och meningar.</p> <p>Kunna föra ett samtal med turtagning.</p> <p>Kunna berätta/återberätta texter med visst flyt, såsom sagor och instruktioner.</p>	<p>Förslag:</p> <p>Kunna bokstavera med flyt. Kunna använda fraser och meningar.</p> <p>Kunna föra ett samtal med flera personer och använda turtagningsregler.</p> <p>Kunna berätta/återberätta texter med flyt, såsom sagor och instruktioner.</p>

* *Enkelt* innebär att personen använder ett mycket grundläggande förråd av tecken och enkla fraser.

3. Förmåga att urskilja språkliga strukturer och följa språkliga normer i svenskt teckenspråk.

Bas	Fortsättning	Fördjupning
<p>Förslag:</p> <p>Känna till de tre aspekterna, handform/attityd, rörelse och läge.</p> <p>Känna till några satstyper och grundläggande grammatiska strukturer, såsom ja- och nejfrågor, frågeordsfrågor (FOF), påståenden, uppmaningar, pekningar, referenser, anaforiska pronomen, ägo- och hjälpverb, genuina tecken, lokalisation, roll- och perspektivbyte, polysyntetiska tecken, gränsmarkörer, teckenvarianter, sammansatta tecken, "falska vänner", hur svenskans tempusformer fungerar på teckenspråk.</p>	<p>Förslag:</p> <p>Kunna använda de tre aspekterna, handform/attityd, rörelse och läge.</p> <p>Kunna använda några satstyper och grammatiska strukturer, såsom ja- och nejfrågor, frågeordsfrågor (FOF), påståenden, uppmaningar, topik, konditional, relativsatser, pekningar, referenser, anaforiska pronomen, ägo- och hjälpverb, genuina tecken, lokalisation, roll- och perspektivbyte, polysyntetiska tecken, gränsmarkörer, teckenvarianter, sammansatta tecken, "falska vänner", hur svenskans tempusformer fungerar på teckenspråk.</p>	<p>Förslag:</p> <p>Kunna använda de tre aspekterna, handform/attityd, rörelse och läge.</p> <p>Kunna använda de flesta satstyperna och grammatiska strukturerna, såsom ja- och nejfrågor, frågeordsfrågor (FOF), påståenden, uppmaningar, topik, konditional, relativsatser, pekningar, referenser, anaforiska pronomen, ägo- och hjälpverb, referenser, genuina tecken, lokalisation, roll- och perspektivbyte, polysyntetiska tecken, gränsmarkörer, teckenvarianter, sammansatta tecken, "falska vänner", hur svenskans tempusformer fungerar på teckenspråk.</p>

**4. Förmåga att använda språkliga strategier för att förstå och göra sig förstådd på svenskt teckenspråk.
5. Förmåga att anpassa språket efter olika sammanhang.**

Bas	Fortsättning	Fördjupning
<p>Förslag:</p> <p>Kunna använda sig av icke verbal kommunikation, med hjälp av kroppsspråk, gester, mimik och bilder. Kunna använda olika munrörelser som associerar till ljud.</p>	<p>Förslag:</p> <p>Kunna använda sig av omskrivning, alternativa tecken, bokstavering om man inte kan göra sig förstådd. Kunna uppfatta mottagarens signaler.</p>	<p>Förslag:</p> <p>Kunna använda sig av beskrivande tecken, alternativa tecken, bokstavering om man inte kan göra sig förstådd.</p> <p>Kunna ställa frågor om man förstår innehållet i sin helhet men inte förstår alla tecken.</p> <p>Kunna anpassa språket utifrån mottagaren.</p> <p>Kunna sammanfatta samtal på teckenspråk, teckenspråkiga texter eller svensk text till teckenspråk.</p>

6. Förmåga att reflektera över dövas, dövblindas och andra teckenspråkigas livsvillkor.

Bas-Fortsättning-Fördjupning

Förslag:

Känna till dövkulturen, dövidrotten och teckenspråkets betydelse för att känna tillhörighet.

Känna till intresseorganisationerna med anknytning till döva, *personer med dövblindhet och andra teckenspråkiga.

Känna till tolkanvändning och rätten till tolk.

Känna till dövas historia, såsom dövskolan, dövföreningens roll, teckenspråkets godkännande 1981.

Känna till några kända personer som har gjort viktiga insatser för döva, *personer med dövblindhet och andra teckenspråkiga.

Känna till teckenspråkets ställning/nya språklagen.

*Definition av dövblinda enligt ICF (ICF= Internationell klassifikation av funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa)